

Saksframlegg

Klage - Løyve til uttak av kabelsand gbnr. 40/1

Utval	Utvalssak	Møtedato
Hovudutvalet for plan og miljø		

Endeleg vedtaksrett i saka har:

Dokument i saka:

Sak 12/26 Søknad om løyve til uttak av kabelsand gbnr. 40/1 – dispensasjon frå kommuneplanen sin arealdel

Vedlegg

- 1 Klage på kommunalt vedtak; Løyve til uttak av kabelsand gbnr. 40/1, dispensasjon frå kommuneplanen sin arealdel
- 2 Mattilsynet klager på vedtak fattet av Hovedutvalget for plan og miljø i Fyresdal kommune 24.3.2026 i sak 12_2026.pdf
- 3 R- Hydrogeologisk rapport etter tilbakemelding fra Fyresdal kommune 02-11-2012
- 4 Rapport20.01.2015
- 5 faktaark Løsmasebrønn
- 6 faktaark Grus og pukk

Bakgrunn for saka:

Hovudutval for plan og miljø ga 24.03.2026 i sak 12/26 Olav Kjetil Greivstad som grunneigar på gbnr. 40/1 dispensasjon til uttak av inntil 5000m³ kabelsand.

Tiltaket gjeld uttak av lausmasser til bruk som kabelsand i samband med legging av kablar til datasenteret på Molandsmoen. Det aktuelle området er i kommuneplanen sin arealdel avsett til LNF-formål. Uttaket krev difor dispensasjon frå arealformålet, jf. plan- og bygningslova § 19-2.

Uttaket skal skje i eit område der det tidlegare ha vore masseuttak. Etter avslutta uttak skal området planerast, ryddast og tilbakeførast til skog. I det opphavlege vedtaket blei det lagt vekt på at tiltaket er avgrensa, at området tidlegare har vore nytta til masseuttak, at tiltaket ikkje er vurdert å gi vesentlege negative konsekvensar for naturmangfaldet, og at uttaket vil redusere behovet for transport av massar over lengre avstandar.

Det er mottatt to klager på vedtaket, frå Telemark Kildevann AS og Mattilsynet, klagen er rettidige. Klagen er grunngjevne med at tiltaket ligg nær drikkevasskjeldene til Fyresdal vassverk og Telemark kildevann AS.

Telemark kildevann AS meiner at kjeldeområde ikkje er tilstrekkeleg vurdert, at klausuleringssonene er utdatert, kjeldevatn har ein samfunnskritisk funksjon og at det er manglande involvering av Mattilsynet.

Mattilsynet meiner saka ikkje er tilstrekkeleg opplyst med omsyn til fare for forureining og reduksjon av drikkevasskjeldene si naturlege beskyttelse. Mattilsynet har vidare bedt om at det

blir gjennomført ei hydrogeologisk vurdering,, og har samtidig bedt om utsett iverksetting etter forvaltningslova § 42. Utsett iverksetting vart innvilga 04.05.2026.

Mattilsynet viser mellom anna til drikkevassforskrifta §§ 4, 12 og 26, og meiner det som eit minimum bør liggje føre ei hydrogeologisk vurdering av farepotensialet. Det blir særleg vist til lausmassar, vassleiingsevne, tjukkkleiken på umetta sone før og etter tiltaket, maskinbruk og verknaden av terrenginngrepet på grunnvatnet.

Vurdering av klagen:

Saka er vurdert ut frå strategi i Kommuneplanen sin samfunnsdel Fyresdal kommune 2023-2035; Legge til rette for ulike næringar og fritidsaktivitetar

Kommunen har som underinstans vurdert klagen på nytt. Etter forvaltningslova skal underinstansen førebu klagesaka og foreta dei undersøkingane klagen gir grunnlag for. Dersom vedtaket blir oppretthalde, skal saka sendast vidare til klageinstansen.

Kommunen har ved den nye vurderinga særleg sett nærare på:

- avstanden mellom omsøkt masseuttak og grunnvassbrønnane,
- tilgjengelege hydrogeologiske undersøkingar frå 2012 og 2015,
- informasjon i samband med ein undersøkingsbrønn etablert i april 2016,
- høgdeforholda i området,
- klausuleringsbestemmelsane for drikkevasskjeldene,
- risikoen for at uttaket kan påverke den umetta sona,
- risikoen for forureining frå maskiner og aktivitet på uttaksområdet,
- og eventuell presedensverknad.

Kommunen meiner etter ei samla vurdering at saka er tilstrekkeleg opplyst til at klagen kan behandlast, og at det ikkje er grunnlag for å oppheve eller endre dispensasjonen.

Kommunen si vurdering av klagepunktet

Kommunen har vurdert opplysningane i klagane og har i samband med klagebehandlinga innhenta og kontrollert opplysningar om avstanden mellom det omsøkte masseuttaket, klausuleringssonene og drikkevassbrønnane. Samt fått tak i hydrogeologiske undersøkingar frå 2012 og 2015.

Drikkevassinteressene og vidare sikring

Kommunen er samd med Mattilsynet i at omsynet til drikkevasskjeldene er eit relevant og viktig omsyn i vurderinga av masseuttaket.

Det omsøkte tiltaket ligg i nærleiken av eit grunnvassmagasin som blir nytta til drikkevassforsyning. Kommunen legg difor til grunn at tiltaket må vurderast særskilt med omsyn til risiko for påverknad av grunnvatnet.

I samband med undersøkingar knytt til utviding av brønncapasitet har det vore utført hydrogeologiske undersøkingar i 2012 og 2015, samt bora ein undersøkingsbrønn i 2016 rett på vestsida av elva for omsøkt uttak.

Masseuttaket på vestsida av elva sør for brønnområda er særleg omtalt i dei hydrogeologiske rapportane. Dei peikar på at fjerning av den umetta sona som vernar grunnvatnet er den største risikoen for grunnvatnet, eller at uttaket kjem i direkte kontakt med grunnvatnet.

Rapporten viser vidare at grunnvassmagasinet er eit ope infiltrasjonsmagasin, der grunnvatnet står i kontakt med atmosfæren gjennom den umetta sona, og at det er god kommunikasjon mellom elv og grunnvassmagasin.

Kommunen legg difor ikkje til grunn at drikkevassinteressene er utan risiko. Vurderinga er at den identifiserte risikoen kan handterast gjennom lokalisering, avgrensing av tiltaket og konkrete vilkår. Den hydrogeologiske rapporten viser at det er god kommunikasjon mellom elv og

grunnvassmagasin, og at endringar i samspelet mellom elvevatn og grunnvatn kan påverke grunnvasskvaliteten. Kommunen har derfor gjort ei samla vurdering basert på både plasseringa av tiltaket og dei dokumenterte hydrogeologiske forholda.

Oppdatert informasjon knytt til plassering

Det omsøkte uttaksområdet ligg om lag 380 meter frå drikkevassbrønnane til Telemark kildevann AS (TKV) på austsida av elva og om lag 290 meter frå kommunen sine brønnar på vestsida av elva.

Når det gjeld ytre klausuleringssone, er det om lag 230 meter til ytre sone rundt TKV sine brønnar frå uttaksområdet og om lag 70 meter frå uttaksområdet til ytre klausuleringssone rundt kommunen sine brønnar.

Avstandane er ikkje i seg sjølv avgjerande for om tiltaket kan tillatast. Kommunen legg likevel vekt på at tiltaket ikkje ligg i sjølv brønnområdet eller i nærleiken av brønnpunkta.

Klausuleringsbestemmelsane viser at omsynet til grunnvatnet særleg er knytt til aktivitetar som kan føre til forureining, fjerning av den umetta sona og uttak under grunnvassnivå.

I klausuleringsbestemmelsane er det mellom anna fastsett forbod mot opning av masseuttak i sone 1, fjerning av umetta sone gjennom masseuttak og uttak under grunnvassnivå med etterfølgjande gjenfylling. Det er også restriksjonar på lagring og handtering av petroleum og andre forureinande stoff.

Kommunen meiner at desse restriksjonane gir eit relevant utgangspunkt for vurderinga av det omsøkte tiltaket.

I april 2016 blei det bora ein undersøkingsbrønn på motsett side av Dalåa. Brønntopp ligg på om lag kote 284 moh. og er bora 11,5 meter i lausmassar. Etter boring blei vasstanden målt til om lag 4,2 meter under terrengnivå. Dette svarer til ein målt vasstand på om lag kote 279,8 moh. på måletidspunktet.

Målinga gir kommunen eit konkret observasjonspunkt for grunnvassnivået i området.

Kommunen er samstundes merksam på at ei enkelt vasstandsmåling ikkje kan leggjast til grunn som ein fullstendig dokumentasjon av grunnvassnivået under det omsøkte uttaksområdet.

Grunnvassnivået kan variere både geografisk og over tid, og samspelet mellom elva og grunnvassmagasinet kan påverke nivået. Målinga er likevel relevant saman med dei øvrige hydrogeologiske opplysningane.

Det omsøkte uttaksområdet ligg på om lag kote 290–293 moh. Dette inneber at terrengnivået i det aktuelle uttaksområdet ligg om lag 10–13 meter høgare enn den målte vasstanden i undersøkingsbrønnen frå 2016.

Kommunen legg ikkje til grunn at denne høgdeforskjellen åleine dokumenterer tjukkileiken på den umetta sona under uttaksområdet. Den gir likevel støtte til vurderinga av at det aktuelle terrenget ligg vesentleg over det målte grunnvassnivået.

Dette må sjåast i samanheng med at den hydrogeologiske rapporten identifiserer fjerning av den umetta sona og uttak under grunnvassnivå som dei sentrale risikoane ved masseuttak. Kommunen meiner på denne bakgrunnen at risikoen kan reduserast vesentleg ved å stille vilkår om at uttaket ikkje skal førast ned til grunnvassspeilet eller medføre vesentleg reduksjon av den naturlege umetta sona.

I grus og pukk databasen til NGU er uttaksområdet del av eit område markert som ein sand og grus ressurs med ein mektigheit i vest anslått til 7-8 m med eit innhald av mest finsand og silt. Austover inneheld området meir grovt materiale. Førekosten er vurdert som lite aktuell for større uttak.

Risiko for forureining frå anleggsmaskiner

Mattilsynet peikar på at bruk av maskiner i samband med masseuttaket kan medføre fare for utslepp av olje, diesel eller andre stoff.

Kommunen er samd i at dette er ein reell potensiell forureiningsfare. Den hydrogeologiske rapporten peikar også på petroleumsprodukt som ei av dei mest aktuelle forureiningstruslane for grunnvatnet, særleg utslepp av stoff som brytast langsamt ned. Kommunen meiner likevel at denne risikoen kan handterast gjennom konkrete krav til drifta. Det blir difor sett vilkår om at drivstoff, olje og andre forureinande stoff ikkje skal lagrast på uttaksområdet, og at handtering av slike stoff skal skje på ein måte som reduserer faren for utslepp. Det blir også stilt krav om at eventuelle utslepp skal stansast og handterast straks.

Vurdering av behovet for ny hydrogeologisk undersøking

Mattilsynet har bede om at det som minimum blir gjennomført ei hydrogeologisk vurdering. Kommunen har lagt vekt på at det allereie ligg føre hydrogeologiske vurderingar frå 2012 og 2015, og at det i tillegg blei etablert ein undersøkingsbrønn i 2016, som ikkje var tatt med som del av vurderinga i den opphavlege saksbehandlinga.

De eksisterande rapportane behandlar særskilt risikoen ved masseuttak og identifiserer dei viktigaste mekanismane som kan føre til påverknad av grunnvatnet. Rapporten seier uttrykkeleg at fjerning av den umetta sona og uttak under grunnvassnivå er sentrale risikofaktorar.

Kommunen meiner på denne bakgrunn at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkeleg til å vurdere dispensasjonssaka.

Det blir samtidig lagt til grunn at kommunen ikkje har dokumentasjon som med full sikkerheit fastset grunnvassnivået under kvar del av det omsøkte uttaksområdet. Denne usikkerheita blir handtert gjennom vilkåret om at uttaket ikkje skal førast ned til grunnvassspeilet eller medføre vesentleg reduksjon av den naturlege umetta sona, samt plikt til å stanse arbeidet dersom grunnvatn blir påtreft.

Kommunen meiner dermed at det ikkje er nødvendig å krevje ei ny fullstendig hydrogeologisk undersøking som føresetnad for å oppretthalde dispensasjonen.

Naturmangfaldlova

I den opphavlege behandlinga blei naturmangfaldlova §§ 8–12 vurdert.

Det blei gjennomført NiN-kartlegging av Ecofact i 2025. Kartlegginga viste ikkje naturverdiar i sjølve området som tilseier at tiltaket vil ha vesentlege negative konsekvensar for naturmangfaldet. Kommunen legg framleis denne vurderinga til grunn. Det må likevel skiljast mellom naturmangfaldlova si vurdering og vurderinga av drikkevassinteressene. At naturmangfaldet er tilstrekkeleg vurdert, inneber ikkje i seg sjølv at grunnvassinteressene er vurderte. Kommunen har difor gjort ei særskilt vurdering av grunnvatn og drikkevassinteresser i klagebehandlinga.

Vurdering etter plan- og bygningslova § 19-2

Kommunen har vurdert klaga opp mot dei to kumulative vilkåra i plan- og bygningslova § 19-2.

Omsyna bak føremålet det blir dispensert frå

Omsynet bak LNF-føremålet er mellom anna å sikre landbruks-, natur- og friluftinteressene i området.

Det aktuelle uttaket er avgrensa til eit konkret område og eit maksimalt uttak på 5 000 m³.

Området har tidlegare vore nytta til masseuttak. Etter avslutta uttak skal området ryddast, planerast og tilbakeførast til skog.

Kommunen har i den opphavlege behandlinga vurdert landbruks-, natur- og friluftinteressene.

Det er ikkje registrert særlege naturverdiar i området gjennom NiN-kartlegginga som er gjennomført i 2025, og kommunen har vurdert at tiltaket i liten grad vil påverke naturmangfaldet. Nærleik til drikkevasskjelder, gjer at omsynet til drikkevassressursane må inngå i den samla vurderinga av om omsyna bak LNF-føremålet blir vesentleg tilsidesett.

Kommunen vurderer at tiltaket, ut frå avstandane til brønnane og klausuleringssonene, tiltaket sitt avgrensa omfang, høgdeforholda og at det er tale om eit mellombels og tilbakeførbart inngrep, ikkje vil medføre at omsyna bak LNF-føremålet blir vesentleg tilsidesette. Kommunen meiner at risikoen for påverknad kan reduserast til eit forsvarleg nivå gjennom plasseringa av tiltaket, avgrensinga av uttaket og dei vilkåra som blir stilte.

Det første vilkåret i plan- og bygningslova § 19-2 er etter dette oppfylt.

Fordelar og ulemper

Kommunen har lagt vekt på at lokal tilgang på eigna kabelsand reduserer behovet for transport av massar frå andre uttaksområde. Dette inneber mindre tungtransport og redusert belastning på vegnettet, og vil kunne redusere transportrelaterte ulemper og utslepp.

Det er vidare ein fordel at massane skal nyttast til eit konkret infrastrukturanlegg, at uttaket er avgrensa til 5 000 m³, og at området skal tilbakeførast etter avslutta uttak.

Kommunen har samtidig vurdert dei ulempene og den risikoen som kan vere knytt til tiltaket. Dette omfattar først og fremst terrenginngrepet, eventuell påverknad på grunnvatn og risiko for forureining frå anleggsmaskiner.

Kommunen meiner at den potensielle forureiningsrisikoen kan reduserast gjennom vilkår og at risikoen for vesentleg påverknad av grunnvassressursen ikkje er dokumentert å vere så stor at dispensasjonen ikkje kan givast.

Kommunen understrekar likevel at desse opplysningane ikkje åleine dokumenterer grunnvassretning eller grunnvassnivå. Det må derfor stillast krav til gjennomføringa av uttaket som sikrar at risikoen for forureining blir redusert til eit minimum.

Etter ei samla vurdering meiner kommunen at fordelane ved å tillate det avgrensa uttaket er vesentleg større enn ulempene.

Det andre vilkåret i plan- og bygningslova § 19-2 er etter dette vurdert som oppfylt.

Presedens

Mattilsynet har peika på at ein dispensasjon kan skape presedens for seinare tiltak i området. Kommunen er samd i at dispensasjon frå LNF-føremålet for masseuttak ikkje bør danne grunnlag for ei generell opning for masseuttak i LNF-område.

Den aktuelle saka skil seg frå eit ordinært masseuttak ved at det er tale om eit avgrensa uttak på inntil 5 000 m³, i eit område der det tidlegare har vore masseuttak, og at massane skal nyttast til eit konkret kabelanlegg. Tiltaket er dessutan mellombels og skal tilbakeførast etter avslutta uttak.

Dispensasjonen er knytt til desse konkrete føresetnadene og kan derfor ikkje utan vidare leggjast til grunn som praksis for andre masseuttak i LNF-område.

Samla vurdering av klagen

Kommunen har forståing for Mattilsynet og TKV sine bekymringar for drikkevasskjeldene.

Kommunen meiner likevel at klagen ikkje dokumenterer at det omsøkte tiltaket vil medføre ein uakseptabel risiko for drikkevasskjeldene.

Det er særleg lagt vekt på:

- at tiltaket er avgrensa til inntil 5 000 m³,
- at området ligg utanfor sjølv brønnområdet og klausuleringssonene
- at avstanden til brønnane er om lag 290–380 meter,
- at det ligg eit eksisterande hydrogeologisk kunnskapsgrunnlag frå 2012 og 2015,
- at det er gjennomført ein konkret undersøkingsbrønn i 2016,
- at den målte vasstanden i denne brønnen låg om lag 4,2 meter under terreng,
- at terrenget i det omsøkte området ligg om lag kote 290–293 moh.,
- at den hydrogeologiske rapporten uttrykkeleg identifiserer fjerning av umetta sone og uttak under grunnvassnivå som dei sentrale risikofaktorane,
- at kommunen kan redusere denne risikoen gjennom konkrete vilkår,
- og at området etter avslutta uttak skal tilbakeførast til skog.

Kommunen meiner at Mattilsynet har peika på relevante risikofaktorar, men at klagen ikkje inneheld opplysningar som endrar kommunen si samla vurdering av at tiltaket kan gjennomførast utan at omsynet til drikkevassressursane blir vesentleg tilsidesett.

Konklusjon

Kommunen har ved ny behandling vurdert dei innvendingane Mattilsynet og TKV har reist, og særleg gjort ei nærare vurdering av forholdet mellom det omsøkte masseuttaket og grunnvass- og drikkevassinteressene.

Kommunen meiner at den hydrogeologiske dokumentasjonen som ligg føre, saman med undersøkingane frå 2016 og dei konkrete opplysningane om avstandar og høgdeforhold, gir eit tilstrekkeleg grunnlag for å ta stilling til klagen.

Kommunen er samd i at fjerning av den umetta sona og uttak ned mot grunnvassnivået er dei viktigaste risikofaktorane ved masseuttaket. Dette er også uttrykkeleg omtalt i den hydrogeologiske rapporten.

Kommunen meiner at risikoen kan handterast gjennom vilkår som sikrar at grunnvassspeilet ikkje blir eksponert, at den naturlege umetta sona ikkje blir vesentleg redusert, og at risikoen for utslepp frå maskiner og anna aktivitet blir redusert.

På denne bakgrunnen meiner Hovudutvalet for plan og miljø at det ikkje er grunnlag for å ta klagen til følgje.

Klagen blir derfor ikkje teken til følgje, og vedtaket av 24.03.2026 blir oppretthalde

Innstilling frå kommunedirektøren:

1. Kлага frå Mattilsynet datert 30.04.2026 og TKV datert 13.04.2026 blir ikkje teken til følgje.
2. Vedtak fatta av Hovudutvalet for plan og miljø 24.03.2026 i sak 12/2026, om dispensasjon frå LNF-føremålet i kommuneplanen sin arealdel for uttak av inntil 5 000 m³ kabelsand på gbnr. 40/1, blir oppretthalde med tillegg av desse vilkåra.
 - a. Uttaket skal ikkje førast så djupt at grunnvassspeilet blir eksponert eller at den naturlege beskyttelsen av grunnvassmagasinet blir vesentleg redusert.
 - b. Dersom det under uttaket blir observert grunnvatn, skal uttaket stansast og kommunen varslast
 - c. det skal gjennomførast nødvendige tiltak for å hindre forureining.
3. Mattilsynet si begjæring om utsatt iverksetting etter forvaltningslova § 42 er teken til følgje. Varsel om utsett verknad vart sendt 04.05.2026. Vedtaket skal ikkje setjast i verk før klagesaka er endeleg avgjort av Statsforvaltaren.
4. Saka blir oversendt Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark for endeleg avgjerd.

Ulf Pedersen	
Kommunedirektør	Mona Gundersen
	avdelingsingeniør